

2. Bölüm

ADÖLESAN DÖNEMİ VE FİZYOLOJİK DEĞİŞİKLİKLER

Esra TURAL BÜYÜK¹

| ADÖLESAN DÖNEMİNDE BÜYÜMENİN İZLENMESİ

Adölesan Dönemi ve Fizyolojik Değişiklikler

Adölesan dönemi fiziksel büyüme, cinsel gelişme ve psikososyal olgunlaşmanın bir bütünlük içinde gerçekleştiği çocukluktan yetişkin hayata geçiş dönemidir. Dünya Sağlık Örgütüne (DSÖ) göre ‘10-19 yaş arası adölesan, 15-24 yaş arası genç ve 10-24 yaş arası gençlik’ olarak tanımlamıştır . Psikososyal olarak yapılan sınıflamaya göre ise adölesan dönemi erken adölesan dönem (10-13 yaş), orta adölesan dönem (14-16 yaş) ve geç adölesan dönem (17-21 yaş) olmak üzere üç evrede tanımlanmıştır. Ülkemizde adölesan terimi yerine ergen sözcüğü daha sıklıkla kullanılmaktadır. Puberte ve adölesan terimleri ise farklı terimler olup, birbirlerini izleyen dönemleri ifade etmektedir. Adölesan dönem fiziksel, hormonal, ruhsal ve sosyal olarak çocukluktan yetişkinliğe geçiş süreci olarak 10-19 yıllık bir gelişim dönemi iken, bu süreçte meydana gelen değişimler sonucunda üreme yeteneğinin kazanıldığı geçiş dönemi olan puberte dönemi ise 3-5 yıllık bir süreyi içerir.

| BÜYÜME VE GELİŞME

Adölesan bu dönemde sekonder cins belirtilerinin ortaya çıkması, büyümede hızlanma, vücut yapısında fizyolojik ve yapısal değişim sonucu üreme yeteneği olan bir birey haline gelir. Bu dönemde genel bir büyüme ile birlikte

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., etural@omu.edu.tr

KAYNAKLAR

1. Dünya Sağlık Örgütü. (<https://apps.who.int/adolescent/second-decade/section2/page1/re-cognizing-adolescence.html> adresinden 30/07/2021 tarihinde erişilmiştir.
2. Akçan Parlaz E, Tekgöl N, Karademirci E, Öngel K. Ergenlik dönemi: Fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*. 2012;3(4):10-6.
3. Küçükoglu S, Çelebi A. [Adölesanda büyüme ve gelişme]. Çelebioğlu A, editör. Adölesan Sağlığı ve Hemşirelik Yaklaşımları. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2019. p.9-17.
4. Arıkan D, Çelebioğlu A, Güdücü TF. [Çocukluk dönemlerinde büyüme ve gelişme]. Conk Z, Başbakal Z, Bal Yılmaz H, Bolışık B, editörler. *Pediatric Hemşireliği*. 1. Baskı. Ankara: Akademisyen Kitabevi. 2013. p.88-93.
5. Yiğit R. [Ergenlik Dönemi Fiziksel Gelişim. Cinsel Gelişim]. *Çocukluk Dönemlerinde Büyüme ve Gelişme Kitabı*. 2. Baskı, Ankara. Çukurova Nobel Tıp Kitabevi. 2020. 188-194.
6. Browning B. [Growth and development of the adolescent]. Kyle T, Caman S, Eds, *Essentials of Pediatric Nursing*. 2 st ed, Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins, 2013.p.182-185
7. Bamba V, Kelly A [Assessment of Growth]. Kliegman RM, Stanton BF, Schor NF, eds. *Nelson Textbook of Pediatric*. 21th ed. Elsevier saunders. 2020. p.151-157
8. Choi JH, Yoo HW. Control of puberty: Genetics, endocrinology, and environment. *Curr Opin Endocrinol Diabetes Obes*. 2013;20(1):62-8.
9. Hatipoğlu N. Pubertal dönem ve sorunları. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi* 2012;16 (Ek):1- 13
10. Baş F, Bundak R. [Adölesanda Büyüme]. Haspolat YK, Aktar F, Yolbaş İ, editör, Adölesanda Büyüme ve Puperte. 1. Baskı. Ankara: Cinius Yayınları, 2016. p.26-32.
11. Murray PG, Clayton PE. Endocrine control of growth. *Am J Med Genet C Semin Med Genet* 2013;163C(2):76-85.
12. Soliman A, De Sanctis V,Elalily R, Bedair S. Advances in pubertal growth and factors influencing it: Can we increase pubertal growth? *Indian J Endocrinol Metab*. 2014;18(Suppl 1): 53-62.
13. Holland-Hall CM. [Adolescent Physical and Social Development] Kliegman RM, Stanton BF, Schor NF, eds. *Nelson Textbook of Pediatric*. 21th ed. Elsevier saunders,2020.p. 1014-1020.
14. Saka Nurçin H, Neyzi O. Puberte başlangıç yaşı değişiyor mu? *Türk Pediatri Arşivi*. 2005;40:7-14.
15. Neyzi O, Günöz H, Furman A, Bundak R, Gökçay G, Darendeliler F, Baş F. Türk çocuklarında vücut ağırlığı, boy uzunluğu, baş çevresi ve vücut kitle indeksi referans değerleri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2008; 51:1-14.
16. Dick B, Ferguson BJ. Health for the world's adolescents: A second chance in the second decade. *J Adolesc Health* 2015;56(1):3-6.
17. Lugi Garibaldi. [Physiology of puberty]. Kliegman RM, Stanton BF, Schor NF, eds. *Nelson Textbook of Pediatric*. 21th ed. Elsevier saunders. 2020.p. 2898-99.
18. İlhan H. [Puberte Fizyolojisi]. İlhan H, editör. *Pediatric Jinekoloji*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2018. p.5-8.
19. Öcal G. [Puperte Fizyolojisi]. Günöz H, Öcal G, Yordam N, Kurtoglu S., editör, *Pediatric Endokrinoloji*. 1. Basım, *Pediatric Endokrinoloji ve Oksoloji Derneği Yayınları* 1, Kalkan Matbaacılık, 2003. p.146-153.
20. Doğaner YÇ, Aydoğan Ü. [Adölesan Dönemi ve Fizyolojik Değişimler]. Aydoğan Ü, editör. *Adölesan Sağlığı ve Sorunları - I*. Ankara: Türkiye Klinikleri, 2018. p.1-7.
21. Bordini B, Rosenfield RL. Normal pubertal development: Part I: The endocrine basis of puberty. *Pediatr Rev* 2011;32(6):223-9.

22. Tanner JM, Davies PS. Clinical longitudinal standards for height and height velocity for North American children. *J Pediatr*. 1985;107:317-329
23. Güzel C. [Normal Puberte Gelişimi]. [Puberte Fizyolojisi]. Haspolat YK, Aktar F, Yolbaş İ, editör, Adölesanda Büyüme ve Puberte. 1. Baskı. Ankara: Cinius Yayınları, 2016.p.127-138.
24. Ercan O. Adölesanın fiziksel gelişimi. Adölesan Sağlığı- II. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Sempozyum Dizisi 2008;13-18.
25. Chulani VL, Gordon LP. Adolescent growth and development. *Prim Care* 2014;41(3):465-87.
26. Tomova A, Deepinder F, Robeva R, Lalabonova H, Kumanov P, Agarwal A. Growth and development of male external genitalia. *Arch Pediatr Adolesc Med* 2010;164(12):1152-7.
27. Mandleco BL, McCoy KJ. [Growth and development of the adolescent]. Potts NL, Mandleco BL Delmar, Eds, *Pediatric Nursing Caring for Children and Their Families*. 3 rd ed. Clifton Park, NY: Delmar Cengage Learning. 2012.p.358-364.
28. Bordini B, Rosenfield RL. Normal pubertal development: Part II: Clinical aspects of puberty. *Pediatr Rev*. 2011;32(7):281-92.
29. Mellion ZJ, Behrents RG, Johnston LE., Jr The pattern of facial skeletal growth and its relationship to various common indexes of maturation. *Am J Orthod Dentofacial Orthop*. 2013;143:845-54.
30. Akyel B, Kayış H, Yüncü Z. [Ergenlikte Beyin Gelişimi, Risk Alma ve Bağımlılığa Yatkınlık]. Bildik T, editör. *Ergenlik Dönemi ve Ruhsal Bozukluklar*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2018.. p.134-9
31. Spear LP. Adolescent neurodevelopment, *J Adolesc Health* 2013;52(2):7-13.